

In het kader van de geplande aanleg van een bufferbekken langsheen de Hipshoekbeek te Poperinge (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv eind februari 2012 een archeologische prospectie uit op de site. Het onderzoek gebeurde in opdracht van en werd gefinancierd door de bouwheer, de stad Poperinge, en volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed. De Intergemeentelijke Archeologische Dienst Archeo7 was nauw betrokken bij het onderzoek. Tijdens de archeologische prospectie ten westen van de Diepemeers, in de beekvallei van de Hipshoekbeek, werden in totaal 31 sleuven gegraven.

In het westen van het opgravingsgebied werden verschillende sporen aangetroffen die teruggaan tot de Karolingische periode (9de-10de eeuw). Bij de uitbreiding van de ringweg rond Poperinge is verder onderzoek op deze locatie zeker aangewezen. In diezelfde zone werd ook één kuil ontdekt uit de Eerste Wereldoorlog, die bomvol materiaal zat dat gelinkt kon worden aan de aanwezigheid van de Britten in de tweede helft van 1917 en 1918, toen de zogenaamde Poperinghe Line in gebruik was. De objecten geven een unieke blik op het dagdagelijkse leven van de Britse soldaten achter het front. Uit enkele vondsten blijkt trouwens dat de Britten contact hebben gehad met de Amerikanen.



ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

POPERINGE HIPSHOEKBEEK (prov. WEST-VLAANDEREN)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Tomas BRADT, Frederik ROELENS,
Christof VANHOUTTE, Maarten BRACKE
Redactie: Bert ACKE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2013/09

Figuur 1 op schutblad: Overzicht op kijkvenster 3.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving <input type="checkbox"/>	Prospectie <input checked="" type="checkbox"/>
Vergunningsnummer: 2012/059	
Datum aanvraag: 31/01/2012	
Naam aanvrager: BRADT Tomas	
Naam site: Poperinge, Diepemeers	
Naam aanvrager metaaldetectie: BRADT Tomas	
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2012/059 (2)	
Opdrachtgever:	Stad Poperinge Grote Markt 1 8970 Poperinge
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Sam De Decker (erfgoedconsulent Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen)
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:	Jan Decorte (archeoloog Archeo7)
Projectleider:	Bert Acke
Leidinggevend archeoloog:	Tomas Bradt
Archeologisch team:	Maarten Bracke, Bert Mestdagh, Frederik Roelens, Christof Vanhoutte
Plannen:	Tina Bruyninckx
Conservatie:	Ansje Cools
Materiaaltekeningen:	Bert Mestdagh
Start veldwerk:	22/02/2012
Einde veldwerk:	29/02/2012
Wetenschappelijke begeleiding:	/
Projectcode:	POH112
Provincie:	West-Vlaanderen
Gemeente:	Poperinge
Deelgemeente:	Poperinge
Plaats:	Diepemeers
Lambertcoördinaten:	X: 33609, Y: 173293; X: 33249; Y: 173356
Kadastrale gegevens:	Poperinge Afdeling 2, Sectie A, Percelen 1381, 1424, 1425A, 1425B, 1426, 1427, 1447B, 1448, 1449A
Beheer opgravingsdata:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Beheer vondsten:	Stad Poperinge Grote Markt 1 8970 Poperinge
Titel:	Archeologische prospectie Poperinge Hipshoekbeek (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport.
Rapportnummer:	2013/09
Contact:	info@monument.be; T: +32 51 31 60 80

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BODEMKUNDIGE EN TOPOGRAFISCHE BESCHRIJVING.....	7
4. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE SITUERING	9
5. ONDERZOEKSMETHODE	11
5.1. ALGEMEEN.....	11
5.1.1. <i>Vraagstelling</i>	11
5.1.2. <i>Randvoorwaarden</i>	11
5.2. BESCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSMETHODE.....	12
5.2.1. <i>Algemeen</i>	12
5.2.2. <i>Veldwerk</i>	12
5.2.3. <i>Vondstverwerking en rapportage</i>	13
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	15
6.1. STRATIGRAFIE.....	15
6.2. RESULTATEN	17
6.2.1. <i>Proefsleuven</i>	17
6.2.1.1. Grachten en greppels.....	17
6.2.1.2. Kuilen.....	20
6.2.1.2.1. Onregelmatig gevormde.....	20
6.2.1.2.2. Cirkelvormige	20
6.2.1.2.3. Rechthoekig langwerpige	20
6.2.1.3. Natuurlijke sporen	22
6.2.1.4. Andere.....	22
6.2.2. <i>Kijkvensters</i>	22
6.2.2.1. Kijkvenster 1 (KV.1).....	22
6.2.2.2. Kijkvenster 2 (KV.2).....	22
6.2.2.3. Kijkvenster 3 (KV.3).....	24
7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN	27
7.1. AARDEWERK UIT DE PROEFSLEUVEN.....	27
7.2. AARDEWERK UIT DE KIJKVENSTERS.....	28
7.3. VONDSTEN UIT S15.....	31
7.3.1. <i>Glas</i>	31
7.3.1.1. Wijnflessen	31
7.3.1.2. Bierflessen	31
7.3.1.3. Steriliseerbokalen.....	31

7.3.1.4. Sausflessen	35
7.3.1.5. Medisch.....	36
7.3.1.6. Andere.....	36
7.3.2. <i>Militaria</i>	38
7.3.3. <i>Andere</i>	40
8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	43
8.1. LAAT-KAROLINGISCHE PERIODE (9 ^{DE} – 10 ^{DE} EEUW).....	43
8.2. VOLLE MIDDELEEUWEN (11 ^{DE} – 12 ^{DE} EEUW).....	44
8.3. LATE/POST-MIDDELEEUWEN.....	45
8.4. RECENT.....	46
8.5. WOI.....	47
8.6. BESLUIT	48
9. SAMENVATTING EN AANBEVELINGEN VOOR VERVOLG- ONDERZOEK	49
10. LITERATUUR	51
11. BIJLAGEN	53

2. INLEIDING

In het kader van de geplande aanleg van een bufferbekken langsheen de Hipshoekbeek te Poperinge (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv eind februari 2012 een archeologische prospectie uit op de site. Het onderzoek gebeurde in opdracht van en werd gefinancierd door de bouwheer, de stad Poperinge, en volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed. De Intergemeentelijke Archeologische Dienst Archeo7 was nauw betrokken bij het onderzoek.

Het onderzoek gebeurde in het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van het Vlaams Parlement 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994. De eigenaar en gebruiker van gronden waarop archeologische waarden zich bevinden, zijn verplicht deze waarden te behoeden en te beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden.

De aanleg van het bufferbekken gaat gepaard met een verstoring van de bodem. Het vooronderzoek wil een degelijk onderbouwd advies geven voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek. Daartoe worden de eventuele archeologische waarden gesitueerd en gewaardeerd en wordt vervolgens een advies naar mogelijk verder archeologisch onderzoek gegeven, indien van toepassing.

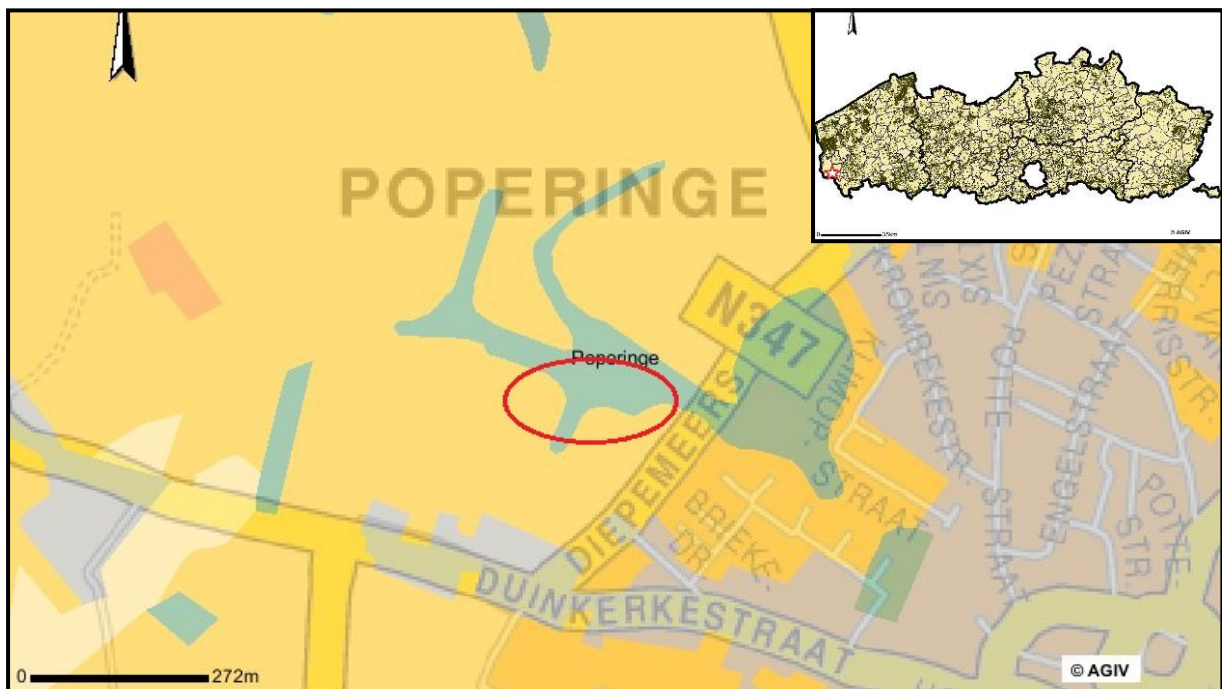
In het basisrapport worden de resultaten van het archeologisch prospectieonderzoek beschreven en toegelicht. In een inleidend hoofdstuk wordt de site gekaderd binnen een breder landschappelijk en historisch kader. Verder wordt de gebruikte methodologie gedurende het vooronderzoek besproken. Vervolgens worden de resultaten uiteengezet, waarna een interpretatie van de aangetroffen sporen en vondsten deze resultaten verduidelijkt. Daarnaast komt een uitgebreide beschrijving van de inhoud van een WOI-kuil aan bod. Als besluit volgt een algemene synthese van de resultaten met aanbevelingen voor mogelijk vervolgonderzoek. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Bij het rapport hoort een DVD met daarop alle foto's, de plannen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek en interpretatie van de resultaten: Jan Decorte (Archeo7), prof. dr. Wim De Clercq (UGent), de medewerkers van de stad Poperinge, Verbeke nv voor het kraanwerk en Pol Verhelle voor het landmeten. Ook een woord van dank aan Birger Stichelbaut (UGent), Annemie Morissen (Talbot House Poperinge) en Annick Vandenbilcke (Stedelijk Museum Ieper) voor hun info omtrent de WOI-vondsten.

3. BODEMKUNDIGE EN TOPOGRAFISCHE BESCHRIJVING

Poperinge valt topografisch te situeren in het uiterste noordwesten van België nabij de grens met Frankrijk, in de provincie West-Vlaanderen, en maakt bodemkundig deel uit van de zandleemstreek. Het projectgebied zelf bevindt zich ten zuiden van de Hipshoekbeek, in een beekdepressie, ten westen van de Diepemeers. De hoogte van het terrein varieert tussen +18m en +21m TAW.

De geologische gesteldheid is zeer eenvormig. Nattere zandleemgronden en natte alluviale kleigronden liggen in de beekdepressies, onder meer bij de Hipshoekbeek. Het terrein langsheen Diepemeers wordt op de bodemkaart gekenmerkt door twee bodemtypes: een matig natte zandleembodem zonder profiel (Ldp(o)) en een matig gleyige kleibodem zonder profielopbouw (Edp).



Figuur 2: Bodemkaart met situering van de onderzoekszone (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>).



Figuur 3: Luchtfoto van het onderzoeksgebied ten zuiden van de Hipshoekbeek met daarop de sleuven en kijkvensters geprojecteerd (© <http://maps.google.be/maps>).

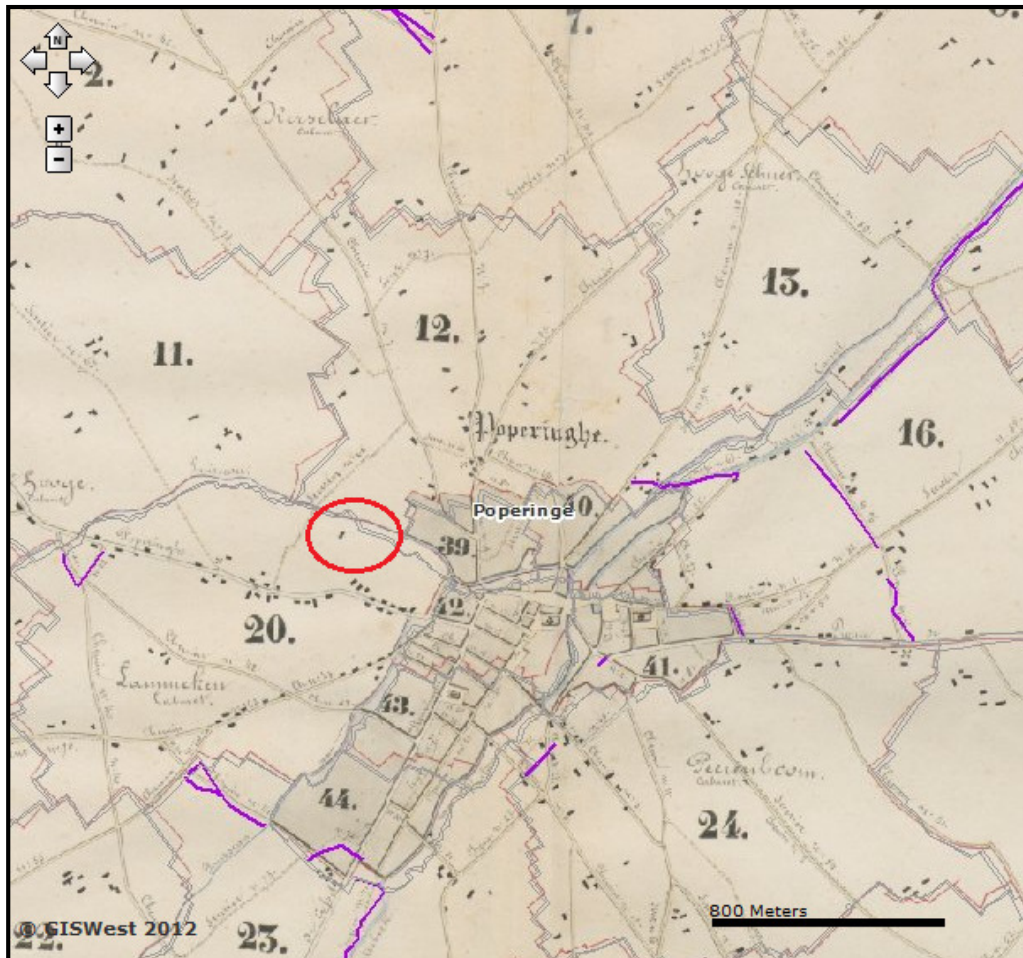
4. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE SITUERING

Archeologisch gezien is de streek ten westen van Poperinge een blinde vlek. Op de Ferrariskaart uit 1778 en op de Atlas der Buurtwegen uit 1841 valt weinig interessants te bespeuren. De dichtst bijzijnde vroegere archeologische ingrepen op de CAI (Centraal Archeologische Inventaris) situeren zich allen in het stadscentrum van Poperinge en zijn in het licht van deze prospectie niet relevant. Enkel ten zuidoosten van Poperinge zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek op het bedrijventerrein Sappenleen heel wat sporen uit WOI, de volle middeleeuwen, de vroege middeleeuwen en de ijzertijd aangetroffen.¹

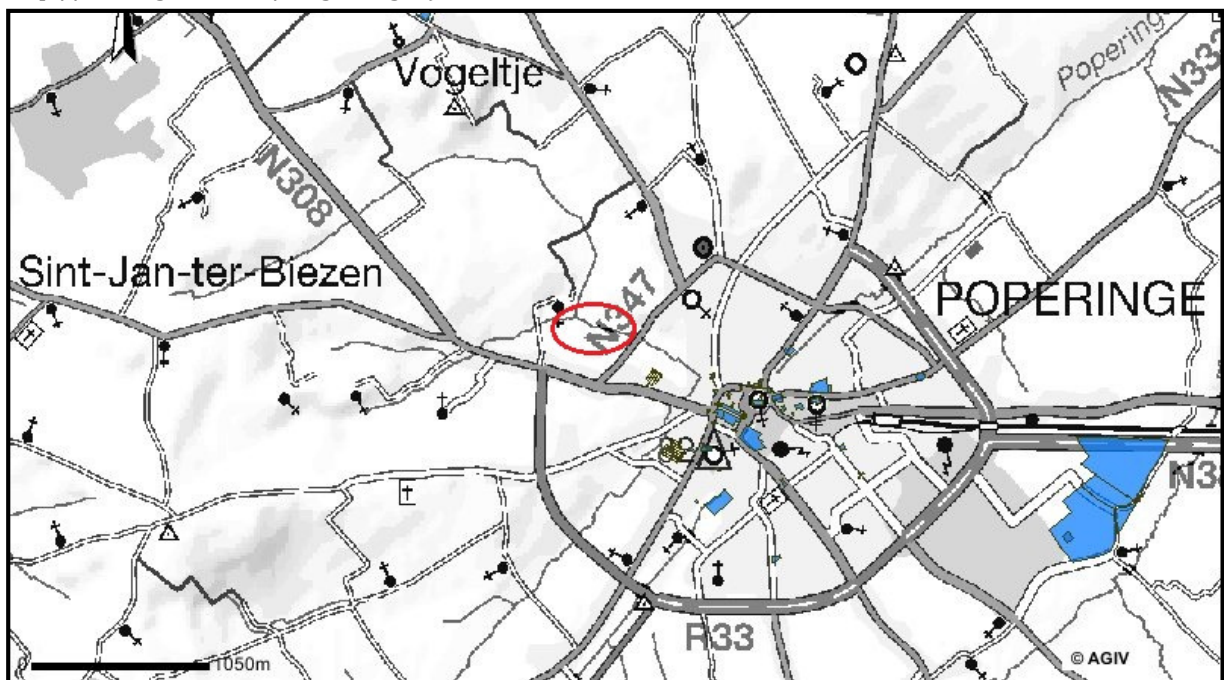


Figuur 4: Ferrariskaart uit de 18^{de} eeuw met aanduiding van het onderzoeksgebied (© <http://www.ngi.be/NL/NL1-4-2-3.shtm>).

¹ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=159899> met verwijzing naar Van Couwenberghe B. e.a. 2011, Archeologisch vooronderzoek Poperinge Bedrijventerrein Sappenleen. Archeologisch proefsleuvenonderzoek. Definitief rapport, Antea Group nv.



Figuur 5: Atlas der buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (© <http://www.giswest.be/trage-wegen>).



Figuur 6: CAI-kaart met archeologisch onderzoek uitgevoerd vóór 2012 aangeduid in het blauw, rechtsonder het proefsleuvenonderzoek op het bedrijventerrein Sappenleen (© <http://cai.erfgoed.net/>).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten volgende vragen beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Het verloop van het archeologische onderzoek werd in nauw overleg besproken met Jan Decorte van Archeo7. Het terrein, gelegen langsheen de Diepemeers, werd volledig onderzocht door middel van proefsleuven. Er zijn in totaal 31 proefsleuven getrokken in noordzuidrichting dwars op de Hipshoekbeek. Dit komt neer op een totale oppervlakte van circa 3615m², of 12,04% van het totale terrein. Daarbij werden ook drie kijkvensters aangelegd om een betere interpretatie van bepaalde aangetroffen sporen mogelijk te maken.

5.1.2. Randvoorwaarden

De aanleiding voor deze archeologische prospectie is de aanleg van een bufferbekken door de stad Poperinge. Het archeologisch onderzoek vond plaats eind februari 2012, maar gelukkig vielen de weersomstandigheden tijdens het onderzoek nog mee. Wegens extreem hevige regenval enkele dagen na het afronden van het onderzoek echter stonden alle lager gelegen gebieden in de Westhoek, waaronder deze beekvallei aan de Hipshoekbeek, volledig onder water. Op dat moment waren de proefsleuven en kijkvensters nog niet gedicht. Het valt enkel maar te hopen dat de site in kijkvenster 3 (zie verder) niet teveel schade heeft geleden door deze hevige regenval.

5.2. Beschrijving van de onderzoeksmethode

5.2.1. Algemeen

Opnieuw in overleg met Jan Decorte van Archeo7 werd vooraf beslist om de sleuven dwars op de Hipshoekbeek aan te leggen. Wegens een miscommunicatie vanuit de opdrachtgever werden sleuven 1 tot 5 aangelegd in een zone die eigenlijk buiten het geplande bufferbekken zou vallen. Toevallig werd in die zone een Karolingische site (9^{de}-10^{de} eeuw, zie verder) gevonden, die zeker in aanmerking komt voor verder archeologisch onderzoek. De desbetreffende zone zou in de toekomst wel bedreigd worden door de verdere aanleg van de ringweg rond Poperinge naar het noorden toe. In elk geval kan nu reeds, voorafgaand aan deze werken, rekening gehouden worden met de aanwezigheid van deze Karolingische site.

De werfcode van de opgraving was POHI12, wat staat voor POperinge Hipshoekbeek 2012. Bij opgravingen in de Westhoek is de kans groot dat er sporen in de bodem achter gebleven zijn die te maken hebben met WOI. Ook tijdens dit onderzoek werden enkele WOI gerelateerde sporen ontdekt. Eén kuil bevatte dermate veel en intact materiaal dat deze volledig en gedetailleerd onderzocht werd. Dit spoor werd behandeld net zoals elk ander spoor uit een andere periode. Het bevatte echter een pak meer materiaal, waardoor het onderzoek ervan meer tijd in beslag nam. Dergelijk materiaal kan echter een schat aan informatie opleveren over de leefomstandigheden tijdens de Eerste Wereldoorlog, het werd dan ook uitgebreid onderzocht. De resultaten van dit deelonderzoek worden in dit basisrapport ook naar voren gebracht.

5.2.2. Veldwerk

De te onderzoeken zone werd vooraf afgebakend met piketten door een landmeter. De sleuven waren 1,80m breed (= 1 kraanbak) en werden uitgegraven met behulp van een 21-tonskraan met platte bak en op rupsen. De leidinggevende archeoloog bepaalde het juiste archeologische niveau. Op relevante plaatsen werden verschillende wandprofielen aangelegd zodat zicht verkregen kon worden op mogelijke veranderingen in de bodem. Deze profielen waren minstens 1m breed, werden opgeschoond, gefotografeerd, manueel ingetekend op schaal 1/20 en beschreven.

Het archeologisch vooronderzoek gebeurde conform de Bijzondere Voorwaarden², bepaald door Onroerend Erfgoed, met een ploeg van drie personen onder leiding van Tomas Bradt. De aanwezige sporen in de sleuven werden opgeschaafd, doorlopend genummerd per sleuf, gefotografeerd, beschreven en digitaal ingetekend op schaal 1:50 door de landmeter/topograaf. Deze berekende eveneens de TAW (Tweede Algemene Waterpassing)-hoogtes van verschillende punten en van de individuele sporen. Tijdens het veldwerk werden alle vondsten gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje.

Enkele interessante deelzones werden in overleg met Jan Decorte (Archeo7) geselecteerd voor verder onderzoek door middel van een kijkvenster. De sporen in deze kijkvensters werden opnieuw gefotografeerd, beschreven en vervolgens manueel opgetekend op 1/20. Enkel S15 (WOI-kuil) en de sporen in kijkvensters 1 en 2 werden, opnieuw na overleg met Jan Decorte (Archeo7), gecoupeerd. Deze werden vervolgens ook gefotografeerd, ingetekend op 1/20 en beschreven. De sporen in kijkvenster 3 werden niet gecoupeerd, aangezien deze zone in de toekomst zeker volledig dient opgegraven te worden en er voldoende scherven bij het opschaven werden aangetroffen die een zicht konden geven op een datering.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. De spoorformulieren, de vondstenlijsten, de foto's en de gegevens van de vondstdeterminatie werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De foto's werden herbenoemd. De vondsten werden gewassen, gedroogd en geïnventariseerd. Voor een datering van de belangrijkste scherven werd bijkomend advies gevraagd aan Wim De Clercq (UGent). Vervolgens werden alle vondsten verpakt volgens de regels van de kunst (cfr. Bijzondere Voorwaarden).

² De Bijzondere Voorwaarden maakten deel uit van het bestek voor deze opdracht: CLAEYS (red.), 2011.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN³

6.1. Stratigrafie

De topografie van het terrein wordt bepaald door de Hipshoekbeek en de bijhorende depressie of vallei. De helling naar de beek, in zuid-noord richting, helt gemiddeld ca. 1,5m af van het zuidelijke begin naar het noordelijke einde van de sleuf. Verder kon de aflopende helling van zuid naar noord, in de richting van de beek, ook telkens bodemkundig waargenomen worden: in sleuven 1 tot 7 bestond de bodem hoofdzakelijk uit zandleem. Een depressie in het landschap kon reeds aan het oppervlak waargenomen worden ter hoogte van sleuven 8, 9 en 10. Deze depressie kon ook archeologisch vastgesteld worden door een verandering van de bodem van zandleem naar natte klei. Op de bodemkaart valt deze depressie te herkennen aan een kleiige uitstulping naar het zuiden toe.

Vanaf sleuf 11 tot sleuf 31 werd de bodem in het hoger gelegen zuiden een pak zandiger. Naar de beek toe werd de bodem telkens een stuk kleiiger. Door het hoogteverschil en de vrij scherpe overgang tussen de klei en het zand, kan men spreken van een kleine droge zandrug. Veel archeologische sporen op deze drogere zandrug nabij de beekvallei werden echter niet waargenomen. In het westelijk deel van het onderzoeksgebied bestond de moederbodem uit gele zandleem. Op profiel 2 in sleuf 5 is onder de ploeglaag een lichtbruine tussenlaag te zien. Op profiel 4 op het noordelijk einde van sleuf 7 is een lichtbruinig grijze kleiigere tussenlaag te zien.

In het centrale en oostelijke deel van het onderzoeksgebied ging de moederbodem geleidelijk aan over van zandleem in zacht en fijn geel zand. In het zuiden van de sleuven kan men echt spreken van een droge hoger gelegen zandrug. Direct onder de ploeglaag werd dit droge gele zachte zand zichtbaar. In het lagere noorden bestond de bodem uit zware alluviale klei.

³ Voor de ligging van de sleuven en de sporen wordt verwezen naar de overzichtsplannen achteraan dit rapport.



Figuren 7 en 8: Profiel 2 in sleuf 5 (links) en profiel 4 (rechts) in sleuf 7.



Figuren 9 en 10: Profiel 12 in sleuf 27 (links) en profiel 8 in sleuf 15 (rechts).

6.2. Resultaten

6.2.1. Proefsleuven

In overleg met Jan Decorte werden de meeste sporen niet gecoupeerd. In het vlak was hun aard en belang meestal reeds duidelijk. Hieronder volgt een beschrijving van de sporen die in de proefsleuven werden waargenomen en die tijdens het vooronderzoek niet in aanmerking kwamen voor verder onderzoek aan de hand van coupes of een kijkvenster.

6.2.1.1. Grachten en greppels

Een 2m brede gracht (S1) met donkerbruine kleiige vulling werd aangesneden in proefsleuf 1 en kan gevolgd worden tot en met proefsleuf 7. De oriëntatie is westnoordwest-oostzuidoost, dit is vrijwel parallel met de grens van het onderzoeksgebied. Parallel met deze gracht, ca. 1m zuidelijker gelegen, werd een smallere grijze gracht aangetroffen. Deze is echter veel vager bewaard in de bodem en kan maar met zekerheid getraceerd worden tot en met proefsleuf 3.

In sleuf 5 vertrekt dwars op S1 in noordelijke richting een 1m brede lichtbruinig grijze greppel (S12) waarin zich weinig verbrande leembrokjes en houtskoolspikkels bevinden.

In sleuven 6, 7 en 8 vormen S18, S19 en S20 een ca. 10m breed rechtlijnig spoor. S18 en S20 vormen de dunne lichtblauwig grijze greppels ervan, terwijl S19 de centrale zone betreft die heel erg verstoord was met puinige stroken.

S32 in sleuf 13 is zuidwest-noordoost georiënteerd; dit spoor heeft een bruine zandlemige vulling en is 1,20m breed. De rand is vrij vaag.

S37 in sleuf 17 betreft een oostwest georiënteerde 3m brede verkleuring met een lichtbruinigrijze vulling, zonder inclusies.

In de kleine oostelijke uitbreiding van sleuf 21 zit een 40cm brede noordzuid georiënteerde greppel met een grijze kleiige vulling. Iets verderop naar het noorden zit in de oostelijke sleufrand de rand van een mogelijke gracht met een donkerbruine kleiige vulling.

Een 15m brede gracht met een donkerbruine kleiige vulling (S49) verschijnt in proefsleuf 24. De loop kan gevolgd worden tot en met proefsleuf 27. De hoogte varieert tussen +18,87 en +18,77m TAW.

S59 in sleuf 29 betreft een 20cm smal zuidoost-noordwest greppeltje met heterogene bruine vulling.

S60 in sleuven 30 en 31 leek opnieuw op een 10m brede gracht met een donkerbruine vulling.



Figuur 11: S1 en S2 in sleuf 1.



Figuur 12: S49 in sleuf 26.

6.2.1.2. Kuilen

6.2.1.2.1. Onregelmatig gevormde

S25, S26, S27 en S29 in sleuf 11 zijn kleine onregelmatig gevormde kuiltjes. De vulling is van bruingrijze zandleem en bevat enkele baksteen- en houtskoolspikkels. S21 in sleuf 7 en S22 in sleuf 8 betroffen onregelmatig gevormde sporen met een lichtbruinig grijze vulling. S11 in sleuf 5 was een roestkleurige kuil met resten van metaal. Deze kuil bevond zich in de ploeglaag en was na het laagsgewijs afgraven ervan verdwenen.

6.2.1.2.2. Cirkelvormige

S42 in sleuf 21 bevond zich deels in de westelijke sleufrand, maar was wellicht cirkelvormig. Dit spoor had een grijze lichtkleiige zandvulling. In sleuf 27 werden in het zuiden van de sleuf verschillende cirkelvormige sporen (S50-S54) aangetroffen; deze hadden een bruine vulling van zandleem en bevatten baksteenspikkels. Ook S61 en S62 in respectievelijk sleuf 30 en 31 waren cirkelvormig en hadden een gelijkaardige bruine vulling met baksteenspikkels.

6.2.1.2.3. Rechthoekig langwerpige

In het zuiden van sleuf 6 werd een rechthoekig langwerpig bruin spoor (S16) gevonden dat eenzelfde oriëntatie had als S15. S15 betrof een licht gebogen rechthoekige kuil van ongeveer 6m lang en 50cm breed. De kuil tekende zich af als een roestkleurige bruine vlek met veel ijzerbrokken. Uit de coupe bleek duidelijk dat de diepte van de kuil ongeveer 60cm bedraagt. Deze was wel iets dieper in het oostelijke deel. De kuil versmalt iets naar onderen toe en heeft een afgeronde platte bodem over de volledige lengte. Onderaan de kuil bevindt zich een zwarte, verbrande laag.



Figuur 13: S15 in vlak.



Figuren 14 en 15: S15 tijdens couperen.

6.2.1.3. Natuurlijke sporen

S59 en S58 in sleuf 30 kunnen eerder als natuurlijk beschouwd worden. S30 in sleuf 12 loopt in de vorm van S32 verder in sleuf 13. Deze 0,5m brede greppel is oostwest georiënteerd en heeft een heterogene lichtbruinig grijze vulling zonder verdere inclusies.

6.2.1.4. Andere

Van sommige sporen was het op basis van hun vorm niet verder mogelijk ze in te delen. Een voorbeeld is S23 in sleuf 8. Dit spoor kan mogelijk als een verstoring aanzien worden.

6.2.2. Kijkvensters

Drie kijkvensters werden aangelegd ter hoogte van sporen die mogelijk wijzen op een grotere archeologische site.

6.2.2.1. Kijkvenster 1 (KV.1)

Een eerste kijkvenster werd ter hoogte van S55 in proefsleuf 28 aangelegd. Hierbij werd een duidelijk antropogene, onregelmatige vorm met een bruine zandlemige vulling aangetroffen. In dit spoor zaten heel wat baksteen- en kalkmortelbrokjes. De hoogte varieert hier tussen +20,27m en +20,43m TAW. In coupe had dit spoor een variërende diepte van 50cm tot 1m diep.

6.2.2.2. Kijkvenster 2 (KV.2)

In proefsleuf 15 werden twee vage onregelmatige verkleuringen met zeer veel houtskoolspikkels en verbrande leembrokjes aangesneden (S34 en S35). Na het opentrekken van de sleuf (KV.2) bleken beide sporen onderdeel van een groter halfcirkelvormig spoor (S100). Dit spoor werd in kwadranten gecoupeerd. Ten oosten ervan bevond zich een 1m brede noordzuid gracht (S101) met een heterogene bruine vulling. S33 betrof een 1m brede lichtgrijs langwerpig spoor dat leek te stoppen net voor S100.



Figuur 16: S55 in KV.1.



Figuur 17: Zicht vanuit het oosten op KV.2.

6.2.2.3. Kijkvenster 3 (KV.3)

Een laatste kijkvenster werd ter hoogte van proefsleuf 4 en proefsleuf 5 aangelegd. Hierbij kwamen vrij veel geassocieerde sporen aan het licht. Twee licht blauwig grijze greppels van ongelijke breedte, oostwest georiënteerd (S200 en S201), lopen ca. 20 m parallel, waarna de minste brede (S201) ter hoogte van proefsleuf 6 (oostelijke richting) in de bredere vloeit (S200). De verdere loop valt moeilijk te achterhalen, omdat S13-S14, S18-S19-S20 dit doorsnijdt. In westelijke richting verdwijnen de greppels in een groot blauwig grijs, onregelmatig spoor (S204).

Verder zitten in dit kijkvenster een aantal donkergrijs tot zwarte afgeronde tot ovale sporen (S202-S205). Deze bestaan uit een donkere kern van houtskool en verbrande leemvlekken, waarrond een minder donkere gevlekte vulling zich laat aflijnen.



Figuur 18: Zicht vanuit het oosten op KV.3.



Figuur 19: Zicht vanuit het westen op KV.3.



7. BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN

7.1. Aardewerk uit de proefsleuven

Naast vondsten in archeologische sporen werden ook losse vondsten verzameld. Deze bevonden zich voornamelijk in de kleiigere zones in de richting van de Hipshoekbeek. De vondsten zijn wellicht door overstromingen en alluvium daar terecht gekomen. Het merendeel kan algemeen in de middeleeuwen gedateerd worden.

Het merendeel van de vondsten uit de sporen was rood aardewerk. Sporadisch bevond er zich een stukje grijs aardewerk tussen, vooral dan onder de losse vondsten die uit de alluviale klei kwamen. Het gerecupereerde materiaal uit S1 en S2 was ook hoofdzakelijk rood aardewerk. Een stuk van een bord in rood aardewerk met gele slibversiering werd gevonden in S43. Dit kan gedateerd worden in 17^{de}-18^{de} eeuw.

7.2. Aardewerk uit de kijkvensters

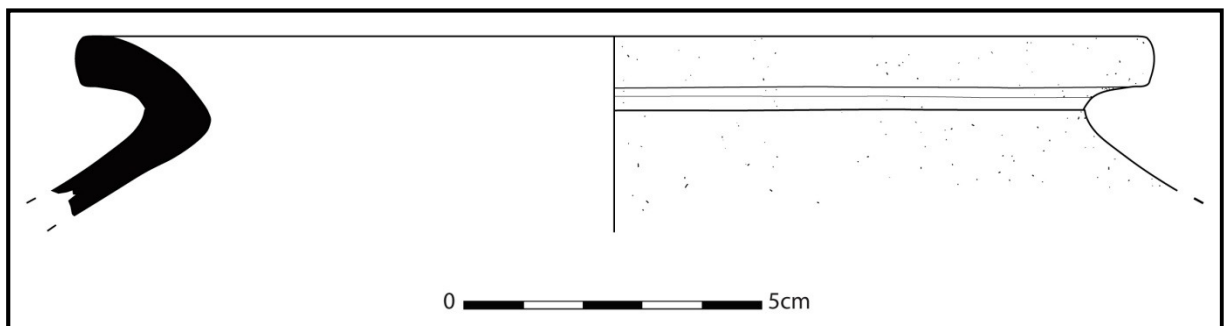
In de sporen van kijkvenster 1 werd geen aardewerk gevonden. In kijkvenster 2 werd enkel in S101 aardewerk gevonden, daaronder bevonden zich grijze en roodbeschilderde scherven. Een datering in de overgang van de volle naar de late middeleeuwen is mogelijk (13^{de} – 14^{de} eeuw). In de sporen van kijkvenster 3 kwam interessanter aardewerk aan het licht. Dit werd voorgelegd aan Wim De Clercq (UGent) die een datering in de laat-Karolingische tijd (9^{de} – 10^{de} eeuw) voor dit aardewerk gaf.



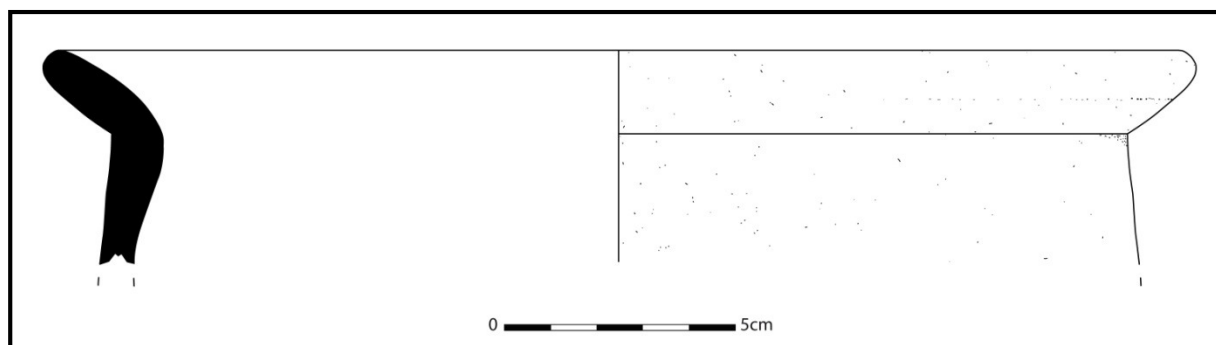
Figuur 20: Laat-Karolingische scherven uit S207.



Figuur 21: Laat-Karolingische scherven uit S204.



Figuur 22: Karolingisch randfragment uit S204.



Figuur 23: Karolingisch randfragment uit S204.

7.3. Vondsten uit S15

Dit hoofdstuk behandelt de vondsten uit een WOI-kuil en werd geschreven door Christof Vanhoutte, hij werd daarvoor bijgestaan door Frederik Roelens en Maarten Bracke. Het materiaal uit Wereldoorlog I aangetroffen bij het onderzoek in Poperinge wordt uitvoerig beschreven en meer gedetailleerd dan het andere, oudere vondstenmateriaal.

7.3.1. Glas

Bij deze materiaalcategorie kan een onderscheid gemaakt worden tussen wijnflessen, bierflessen, steriliseerbokalen, sausflessen, medisch materiaal en andere glazen voorwerpen. Opvallend is het grote aantal bierflessen en steriliseerbokalen in de kuil.

7.3.1.1. Wijnflessen

Drie volledige flessen kwamen uit de kuil. Twee ervan zijn gelijkaardig en hebben een gedrongen buik en een bolle hals. Eén ervan is voorzien van het opschrift "19 L" en bevat nog de resten van het kurk die ooit de fles afsloot, de andere draagt het opschrift "M" of "W". De andere volledige fles kenmerkt zich door een slanke hals en een platte bodem en draagt geen stempel. Daarnaast werden ook nog enkele flessenbodems teruggevonden. Op twee ervan staat een stempel. Eén van de flessenbodems draagt de stempel "B", een ander "89 L".

7.3.1.2. Bierflessen

In totaal werden zeven volledige groene bierflessen aangetroffen. Op basis van het aantal flessenbodems en -halzen echter konden ten minste 14 individuen onderscheiden worden. Dertien flessen hadden een bolle hals. Vijf ervan droegen het opschrift "5" en vijf andere "11 S F&S". Daarnaast waren er ook nog drie bierflessen zonder inscriptie. Eén fles had geen bolle hals en droeg het opschrift "4". De betekenis van de stempels op de bodem kon niet achterhaald worden.

7.3.1.3. Steriliseerbokalen

Uit de kuil kwam ook een grote hoeveelheid scherven van transparant groene steriliseerbokalen. In totaal gaat het om ten minste 15 individuen, gebaseerd op het aantal determineerbare halzen. Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen twee varianten. Enerzijds zijn er de steriliseerbokalen met ronde bodem, in dit geval

gaat het om 11 individuen. Daarnaast werden er ook vier bokalen met afgeronde vierkante bodem aangetroffen. Deze zijn iets kleiner dan hun ronde variant.

Onder de ronde steriliseerbokalen zijn er twee die de stempel "R.B.B." (Redfearn Barnsley, South Yorkshire) dragen, respectievelijk "R.B.B. 1087" en "R.B.B. 4783". Andere stempels zijn "R L(t)d 4", "K.B. Ltd Co 132" (Kilner Brothers Limited Company, West Yorkshire), "L.E." en "D.B. & Co Ltd 268 S". Drie flessen hadden geen stempel.

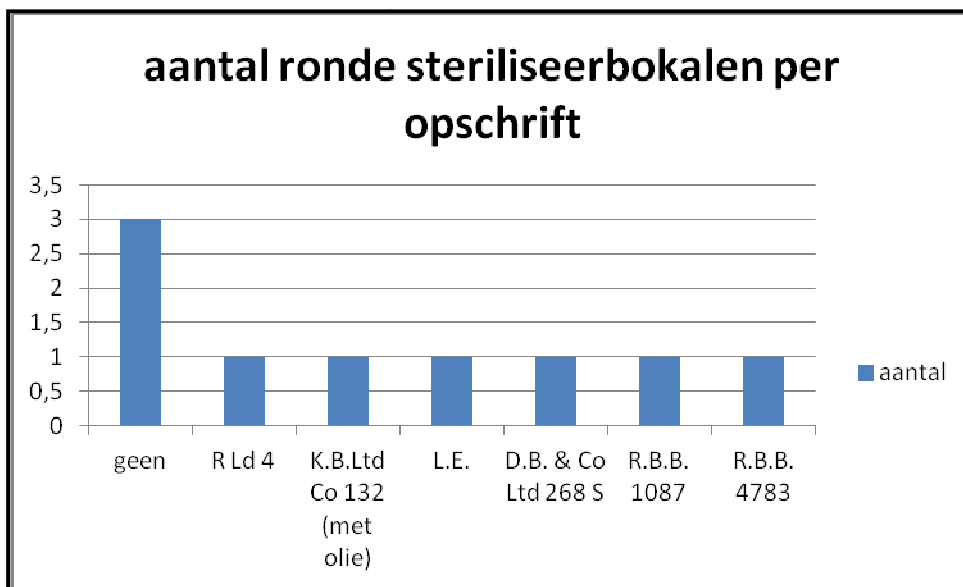
De vormkenmerken van de ronde flessen verschillen erg van elkaar. Ze hebben een halsrand van 1,5cm hoog, uitgezonderd een fles zonder stempel met een halsrand van 1cm. De hoogte van de volledige hals verschilt bij elke fles en schommelt tussen 4,8 en 6cm. De kleinste fles is ongeveer 19cm, de grootste 20cm. De grootste fles (opschrift "K.B. Ltd Co 132") bevatte een olieachtige substantie.



Figuur 24: Selectie van enkele bierflessen teruggevonden in de kuil. Let op het grote aantal bierflessen met bolle hals naast één enkele fles zonder (uiterst rechts).



Figuren 25 en 26 : Selectie van een aantal steriliseerbokalen (links) en vierkante en ronde variant (rechts).



Figuur 27: Grafiek van de opschriften bij de ronde steriliseerbokalen.

De flessen met een afgeronde vierkante basis vertonen een patroon. Drie hadden het opschrift “*E.B. & Co Ltd 589*”, een vierde het opschrift “*E.B. & Co Ltd 590*”. In beide gevallen zijn de bokalen vervaardigd in Castleford, West Yorkshire door E. Brefitt & Company Ltd. Bovendien zijn deze allen ongeveer even groot, namelijk ongeveer 18 cm.⁴

⁴ <http://homepage.ntlworld.com/john.roberts187/bottlemanufacturers.html>

Daarnaast kwamen ook een vijftal kleinere recipiënten naar boven, waarvan vier (quasi) volledig. Het gaat in alle vijf de gevallen om *Bloater paste* potjes. Deze bevatten een soort paté die gemaakt was uit tweederangsvlees en vis, die op grote schaal werd geconsumeerd tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Het meest linkse potje op figuur 28 is sterk beschadigd, 8,7cm hoog en heeft een achthoekige bodem. Op de hals valt duidelijk het opschrift "Reg n° 616389" te lezen, op de bodem staat het opschrift "901". Het tweede potje is iets kleiner, namelijk 7,7cm hoog, en heeft een ronde bodem. Het object heeft een opvallend bolle buik en is versierd met groeflijnen over de volledige lengte. Centraal op de buik is er een ruitvormige uitsparing voor het plaatsen van een etiket/logo. Het kleinste potje is amper 4,4cm hoog en heeft een roze schijn. Net zoals het eerste bevat ook dit het opschrift "901" op de bodem. Onder de hals zijn groeflijnen aanwezig. Hoogstwaarschijnlijk zijn deze twee types afkomstig van dezelfde fabriek. Het vierde potje is 8,7cm hoog en heeft een ronde bodem. In tegenstelling tot potje 2 heeft deze een iets minder uitgesproken bolle buik. Ook hier kunnen groeflijnen opgemerkt worden. Deze lopen vanaf de bodem tot aan de hals, enkel op de buik zijn deze afwezig. Op de hals is duidelijk het opschrift "Reg n° 624234" te lezen. Onderaan staat "111 6" geschreven.

Daarnaast werd ook nog een groter recipiënt teruggevonden. Dit is 19,5cm hoog en heeft een ronde bodem. Onderstaan staat duidelijk het opschrift "48 L 2" te lezen.



Figuur 28: Voedingspotjes.



Figuur 29: Langgerekte voedingspot.

7.3.1.4. Sausflessen

In de kuil werden ook twee flesjes *Masons OK Sauce* teruggevonden. Beide zijn niet volledig bewaard. Bij het best bewaarde flesje ontbreekt de hals, deze heeft het opschrift “*JW & Co*”. Het andere is erg gefragmenteerd en draagt de stempel “*W*” of “*M*”. Beide hebben een achthoekige bodem.

Daarnaast werden ook glasscherven van een sterk vervormd flesje teruggevonden. Het bewaarde opschrift luidt “*EIFFEL T(...) FRUIT (...) en MAIDSTON (...)*”. Na onderzoek blijkt het te gaan om een *Eiffel Tower Fruit Juice*-flesje van G. Foster Clark & Co, dat door George Foster Clark in 1891 samen met zijn broers gesticht werd in Kent.⁵

⁵ <http://fosterclark.info/Historical%20Time%20Line.htm>



Figuur 30: *Eifel Tower Fruit Juice*-flesje (G. Foster Clark & Co).

7.3.1.5. Medisch

Een intact bewaarde ampule bevatte nog zijn oorspronkelijke vloeistof. Op basis van de bloedrode kleur kan verondersteld worden dat het gaat om iodine dat diende als ontsmettingsmiddel bij wonden. De ampule is ongeveer 5cm groot en weegt 3 gram. Daarnaast werd ook nog resten van een cilindervormige ampule teruggevonden. De inhoud van deze was echter niet bewaard.

7.3.1.6. Andere

Er werd ook nog ander materiaal in glas teruggevonden, zie figuur 32. Het linkse flesje is 6,2cm hoog en heeft een ronde bodem. Mogelijk gaat het om een chloramideflesje, dat als functie het desinfecteren van vervuild water had. Het middelste flesje, waarvan de hals gedeeltelijk is afgebroken, is zo'n 11cm hoog. Op basis van deze vorm lijkt het te gaan om een *Hot Sauce*-flesje (type tabasco). Onderaan bevindt zich het opschrift "E". Het rechtse flesje is 8,4cm hoog en kenmerkt zich door een vierkante bodem met

afgeronde hoeken. Op de bodem is duidelijk een 'zonnestraalmotief' te zien. Dit is een *Alcool de Menthe*-flesje, een *eau de cologne*-type dat gefabriceerd werd in Parijs.

Daarnaast werd ook nog een parfumsflesje teruggevonden. De hoogte van het flesje kon niet bepaald worden. Op de buik is duidelijk "PARIS" te lezen, van het opschrift erboven is enkel "GE(....)S" bewaard gebleven. Op de bodem staat duidelijk "E H 1804".



Figuur 31: Een 5cm grote iodineampule uit S15.



Figuur 32 : Drie kleinere flesjes.



Figuur 33: Parfumflesje.

7.3.2. Militaria

Naast enkele Britse en Amerikaanse kogels werden ook nog drie Britse militaire knopen aangetroffen. Het gaat om uniformknopen van het gewone type van de *General Service*. Twee ervan hebben een diameter van 2,5cm, de derde is iets kleiner en is slechts 1,7cm in doorsnede. Alle drie de knopen zijn versierd met een wapenschild, geflankeerd door een steigerende leeuw links en een steigerend paard rechts.

Bij metaaldetectie op de uitgehaalde dump werd een stuk van een insigne gevonden. Het gaat om een *shouldertitle* met het opschrift "T6". Dit type kan van om het even welke eenheid geweest zijn die een *6th Batalion* had, m.a.w. het kon zowel een insigne van de *6th Batalion* van Notts & Derby als van Gloster zijn, of zelfs nog een ander. Achteraan het insigne zijn nog duidelijk twee bevestigingsopeningen te zien. Dit duidt erop dat het gaat om een volledig exemplaar. Indien het insigne afgebroken zou zijn, was slechts één bevestigingsopening aan de bovenkant bewaard gebleven. Het gaat hier dus een 'los' type dat snel op de epaulet kon geplaatst worden, m.a.w. om een *shouldertitle* die los van de *regimentstitle* zat.

De knopen op figuur 36 zijn *Press studs* of *Newey studs*. Deze drukknopen bevonden zich op (munitie)tassen, schophouders en drinkfleshouders en maakten deel uit van de *P1908 Webbing Equipment*. Op basis van het grote aantal dat hier werd aangetroffen wordt verondersteld dat dit de resten zijn van één (of meerdere) munitietas(sen).



Figuren 34 en 35: Knopen (links) en een stuk van een *shouldertitle* (rechts).



Figuur 36: Drukknopen.

7.3.3. Andere

Een Franse munt met het opschrift “*Napoleon III Empereur Français*”, te dateren tussen 1852 en 1870, werd eveneens aangetroffen. Het gaat het om een munt verkregen door ruilhandel met Franse soldaten.

Daarnaast werden ook nog twee koperen lepels teruggevonden. De kleinste lepel is 17,4cm lang. De tweede is iets groter maar onvolledig, waardoor de lengte niet bepaald kon worden. Beide lepels hebben een opschrift op de achterzijde van de steel. Jammer genoeg laat de bewaringstoestand geen deftige analyse toe. Op de kleinste lepel kan vaag nog “(....) B?A FIELD” afgelezen worden. Op de grootste lepel kan mogelijk “RA (...)” (*Royal Artillery?*) herkend worden.

Ook werden twee Britse *Flimsey*-containers aangetroffen. Dit type bidon werd gebruikt voor het transport van allerhande vloeistoffen tijdens WOI. De bidon zelf bestond uit uiterst licht materiaal, terwijl de schroefkeel en schroefdop gemaakt waren uit koper. Het is mogelijk dat de schroefdoppen *fabric marks* bezitten.

Verder bevatte de kuil ook organisch materiaal. Naast wat stukken textiel, kwamen resten van een houten tandenborstel uit de kuil. Enkel het stuk waar de borstelharen op bevestigd zaten, is bewaard gebleven. De achterzijde van de tandenborstel was versierd met vier parallelle lijnen over de lengte van de borstel.

Ook de resten van een ijzeren stuk schrijfgerei (pen?) kwamen naar boven. Enkel het 8,1cm lange cilindervormige handvat is bewaard gebleven.



Figuren 37 en 38: Twee koperen lepels (links) en twee jerrycandoppen (rechts).



Figuur 39: Restant van een houten tandenborstel.



Figuur 40: Handvat van een ijzeren stuk schrijfgerei.



8. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

8.1. Laat-Karolingische periode (9^{de} – 10^{de} eeuw)

In kijkvenster 3 werd in vrijwel alle sporen vrij veel aardewerk gevonden bij het schaven. Dit materiaal werd door prof. dr. Wim De Clercq (Universiteit Gent) in de laat-Karolingische periode (9^{de}-10^{de} eeuw n. C.) gedateerd. Gezien de grote dichtheid van de sporen op dit kleine oppervlak werd in overleg met Jan Decorte besloten om hier voorlopig geen verder onderzoek te laten plaatsvinden en deze zone direct te beschermen om later verder archeologisch opgegraven te worden. Aangezien de sporen in dit kijkvenster niet gecoupeerd mochten worden, is het voorlopig nog raden naar hun functie. Een volledige opgraving is aangewezen en kan daarover meer informatie aanbrengen. Vermoedelijk hebben de aangesneden sporen te maken met bewoning nabij de toenmalige Hipshoekbeek. De dubbele greppel doorsnijdt ook alleszins een groter spoor dat mogelijk als poel geïnterpreteerd kan worden.

8.2. Volle middeleeuwen (11^{de} – 12^{de} eeuw)

De sporen in kijkvenster 2 ter hoogte van sleuf 15 waren ook interessant. S100 kan op basis van de vorm mogelijk gezien worden als een hooiopper. Dat betreft een stapel hooi op het hooiland, waarrond een klein greppeltje werd gegraven om ongedierte weg te houden. Ondanks de vele coupes die op dit spoor gezet werd, werd er geen materiaal in gevonden. Uit S101, de nabijgelegen gracht, werd wel aardewerk gevonden dat kan gedateerd worden in de volle middeleeuwen, in de 11^{de} en de 12^{de} eeuw. Toch werd na overleg met Jan Decorte besloten dat deze sporen en de nabije omgeving niet van die aard zijn om verder archeologisch onderzocht te worden.

8.3. Late/post-middeleeuwen

Grachten S1 en S49 komen overeen met huidige perceelsgrenzen en kunnen dus gezien worden als perceelsgrachten. Op basis van het vondstenmateriaal dat gevonden werd in S1 is het mogelijk dat deze gracht een laat/post-middeleeuwse oorsprong heeft. De aard van de andere beschreven sporen in de proefsleuven, samen met het weinig spectaculaire materiaal dat erin werd gevonden, maakte dat deze niet verder dienden onderzocht te worden.

8.4. Recent

De sporen in sleuf 28 werden wel verder onderzocht door middel van een kijkvenster (kijkvenster 1) en een coupe. Hieruit bleek dat ook dit spoor en de jonge datering ervan niet in aanmerking kwam voor verder onderzoek.

8.5. WOI

Op basis van de vele vondsten uit S15 mag men stellen dat de Britse troepen in deze regio op het einde van WOI hier aanwezig waren. Hoogstwaarschijnlijk dateert deze kuil uit de tweede helft van 1917 en 1918, toen de *Poperinghe Line* in gebruik genomen werd. Het gaat om een afvalkuil bestaande uit dagdagelijkse materialen. Uit enkele vondsten blijkt dat de Britten hier contact hebben gehad met de Amerikanen en de Fransen.

Het vele materiaal dat in deze kuil aangetroffen werd geeft een beeld van het 'gewone' leven van de soldaten achter het front. Het maakt de Eerste Wereldoorlog tastbaar en brengt ook andere dagdagelijkse zaken tot leven. Deze vondsten en het onderzoek ervan dragen bij tot de herinnering aan deze vreselijke periode waarbij de Westhoek het strijdtoneel was tussen de grootmachten in de toenmalige wereld. Lange tijd werd gezwegen over deze periode; voorwerpen werden in de grond gestoken of als het er al in zat, liet men het maar beter zitten. Het behoorde tot het verleden en men wilde zo weinig mogelijk herinnerd worden aan deze pijnlijke en traumatische periode. Nu het bijna 100 jaar geleden is en er bijna niemand meer in leven is die de Eerste Wereldoorlog bewust heeft meegemaakt, is het dringend tijd om de confrontatie met dit duistere verleden aan te gaan, te leren van dat verleden en vooral niet te vergeten. Met deze vondsten en de studie ervan hoopt men daartoe bij te dragen. Het is ook een eerbetoon aan alle soldaten en slachtoffers van toen.

8.6. Besluit

Dit basisrapport had als voornaamste doel een zicht te krijgen op de aanwezigheid van potentiële belangwekkende archeologische sites. Met de vondst van de Karolingische site in de westelijke zone van het projectgebied werd daarop duidelijkheid verkregen. In de oostelijke zone van het onderzoeksgebied werden ook nog enkele sporen gevonden, maar die zijn niet van dien aard om ook daar een vervolgonderzoek aan te bevelen daar ze geen noemenswaardige bijdrage leveren aan de archeologische kennis van de streek.

Naast een weergave van de resultaten van de archeologische prospectie wordt een groot deel van dit basisrapport ingenomen door de weergave en studie van de vondsten van een zeer goed bewaarde en materiaalrijke Britse WOI kuil. Dit materiaal geeft een mooi beeld van het leven van de Britse soldaten achter de frontzone op het einde van de Eerste Wereldoorlog.

9. SAMENVATTING EN AANBEVELINGEN VOOR VERVOLG- ONDERZOEK

In het kader van de geplande aanleg van een bufferbekken langs de Hipshoekbeek te Poperinge (provincie West-Vlaanderen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv eind februari 2012 een archeologische prospectie uit op de site. Het onderzoek gebeurde in opdracht van en werd gefinancierd door de bouwheer, de stad Poperinge, en volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed. De Intergemeentelijke Archeologische Dienst Archeo7 was nauw betrokken bij het onderzoek. Tijdens de archeologische prospectie ten westen van de Diepemeers, in de beekvallei van de Hipshoekbeek, werden in totaal 31 sleuven gegraven. Op basis van de aard en datering van de sporen in deze verschillende sleuven werden in nauw overleg met Jan Decorte (Archeo7) drie zones aangeduid om nader te bekijken door middel van een kijkvenster.

De sporen in kijkvenster 1 en 2 komen niet in aanmerking voor een verder archeologisch vervolgonderzoek. De zone die in kijkvenster 3 werd blootgelegd, ingetekend en afgedekt dateert uit de 9^{de}-10^{de} eeuw en komt wel in aanmerking voor een archeologisch vervolgonderzoek. Deze laat-Karolingische periode is een sterk ondervertegenwoordigde periode, zowel in de Vlaamse als in de regionale archeologie. Daarnaast bevinden er zich in deze zone, en zeker in het westelijk deel ervan, enkele WOI sporen. Bij een opgraving dient zeker ook aandacht gegeven te worden aan deze periode in de menselijke geschiedenis, die al te dikwijls verwaarloosd werd bij vroeger onderzoek. Dit kan meer inzicht en informatie verschaffen over het leven van de soldaten achter de frontzone. Gezien de dichtheid van Karolingische en WOI-sporen op dergelijke kleine oppervlakte (200m²) is het aangewezen een volwaardige archeologische opgraving te adviseren. De advieszone voor verder onderzoek werd aangeduid op het plan 2 in bijlage.

Het valt te betreuren dat deze zone zich grotendeels *buiten* het door het bufferbekken bedreigde areaal bevindt, maar wel *binnen* de geplande uitbreiding van de ringweg rond Poperinge. De vraag die dan ook gesteld dient te worden door de betrokken instanties, is niet 'of' maar 'wanneer' deze opgraving uitgevoerd wordt. Een advieszone werd aangeduid op het plan en loopt van sleuf 1 tot sleuf 8. Dit is vrij ruim genomen omdat een goed inzicht in een dergelijke landelijke site slechts bekomen kan worden wanneer ruimtelijk voldoende zicht op de site in het landschap verkregen kan worden. Een bijkomende reden is dat er in het oostelijk deel van de advieszone enkele sporen aangetroffen werden die te linken vallen met WOI.

Tot slot dient er bij graafwerken in de Westhoek altijd rekening gehouden te worden met sporen uit WOI. Aangezien er nog steeds niet zo veel WOI-sporen goed opgegraven werden, werd beslist om de vondsten uit S15 uitvoerig te onderzoeken en weer te geven; op die manier is vergelijkend onderzoek met vroegere en toekomstige WOI-vondsten mogelijk en wordt de kennis ervan uitgebreid.

Archeologisch onderzoek van WOI-sporen kan absoluut bijdragen aan de kennis van deze periode. Naast het 'visualiseren' van het dagdagelijkse leven van de soldaten achter het front, kunnen ze ook meer informatie geven over het verloop van de oorlog. Daarom dienen WOI-sporen archeologisch te worden behandeld zoals elke andere periode in de menselijke geschiedenis, waaraan de archeologie een belangrijke bijdrage kan leveren. Hierover is iedereen het in de Vlaamse archeologische wereld nog niet eens en bestaat er nog heel wat discussie. Met de nakende 100-jarige herdenking van 'den Grooten Oorlog' gaat er tegenwoordig wel meer aandacht naar oorlogserfgoed en is het één en ander in beweging gekomen.⁶ Daarbij dient echter niet enkel rekening gehouden te worden met de imposantere loopgraven, bunkers, barakken, begraafplaatsen,... De studie van deze ene WOI kuil vertelt ons daadwerkelijk iets over het leven van de soldaten, in dit geval de Britse, van toen en maakt het ook erg tastbaar. Het is aan de individuele veldarcheologen en aan de beleidsarcheologen om ook de nodige aandacht te schenken aan een 'gewone' WOI kuil en die minstens te zien als eender ander spoor waaruit waardevolle archeologische informatie gehaald kan worden.

⁶ <https://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/VIOH/2/VIOH002-001.pdf>

10. LITERATUUR

- **Onuitgegeven bronnen**

- CLAEYS M. (red.), *Bijzonder bestek voor de overheidsopdrachten voor diensten met als voorwerp "waterbeheersingswerken Watou en Poperinge fase II Hipshoekbeek. Archeologische opgravingen"*, Poperinge, 2011.

- **Internetbronnen**

- <http://cai.erfgoed.net/>
- <http://fosterclark.info/Historical%20Time%20Line.htm>
- <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>
- <http://homepage.ntlworld.com/john.roberts187/bottlemanufacturers.html>
- <http://maps.google.be/maps>
- <https://oar.onroenderfgoed.be/publicaties/VIOH/2/VIOH002-001.pdf>
- <http://www.giswest.be/trage-wegen>
- <http://www.ngi.be/NL/NL1-4-2-3.shtm>



11. BIJLAGEN

- Plan 1: Overzichtsplan
- Plan 2: Westelijk deel
- Plan 3: Centrale deel
- Plan 4: Oostelijk deel



Archeologisch vooronderzoek Poperinge - Hipshoekbeek 2012

Plan 1: Overzichtsplan

- Sleuven
- Percelen
- Grens van het bufferbekken



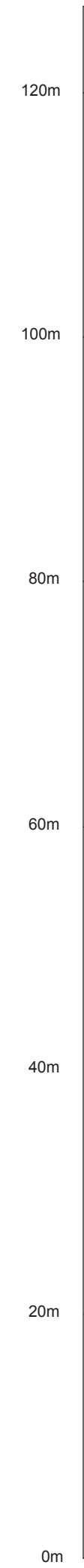
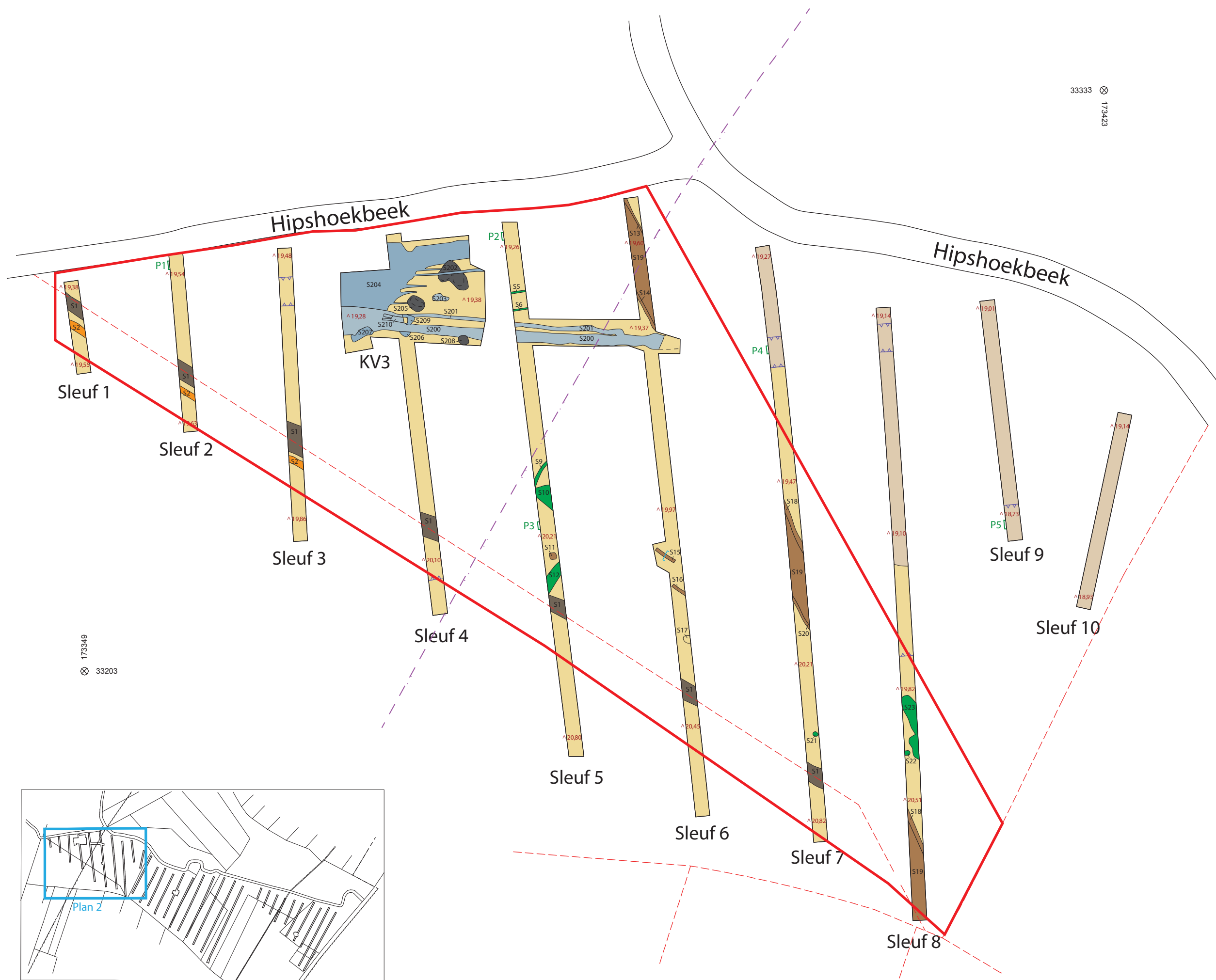
Verg.nr. 2012/059

Coördinaten in Lambert 72 ⊗



Archeologisch vooronderzoek Poperinge - Hipshoekbeek 2012

Plan 2: Westelijk deel



- Perceelsgracht
- S11 en S15: WO I
Rest: mogelijk WO I
- Late- of postmiddeleeuwen
- Karolingisch: 9de-10de eeuw
- Karolingisch: 9de-10de eeuw
- Karolingisch: 9de-10de eeuw
- Ongedateerd
- Depressie in het landschap -
klei
- Moederbodem - zandleem
- Grens van het bufferbekken
- Perceelsgrenzen
- Advieszone voor vervolg-
onderzoek
- Wandprofielen
- Coupes
- Verdiepingen



Verg.nr. 2012/014
Coördinaten in Lambert 72 ⊗
Hoogtes in m TAW ^



173349
⊗ 33203

33333
⊗ 173423

Sleuf 1

Sleuf 2

Sleuf 3

Sleuf 4

Sleuf 5

Sleuf 6

Sleuf 7

Sleuf 8

Sleuf 9

Sleuf 10

Hipshoekbeek

Hipshoekbeek

KV3

173349

⊗ 33203

Plan 2

0m

20m

40m

60m

80m

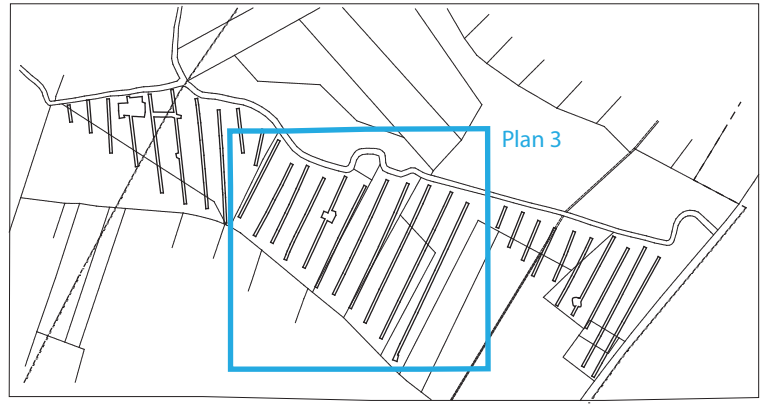
100m

120m



33490 ⊗
173359


173264 ⊗
33315



Archeologisch vooronderzoek Poperinge - Hipshoekbeek 2012

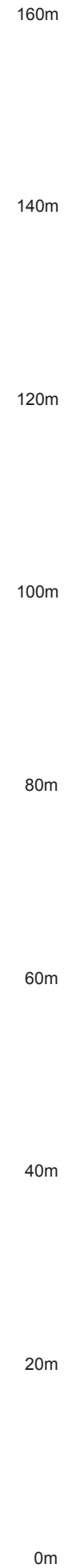
Plan 3: centrale deel

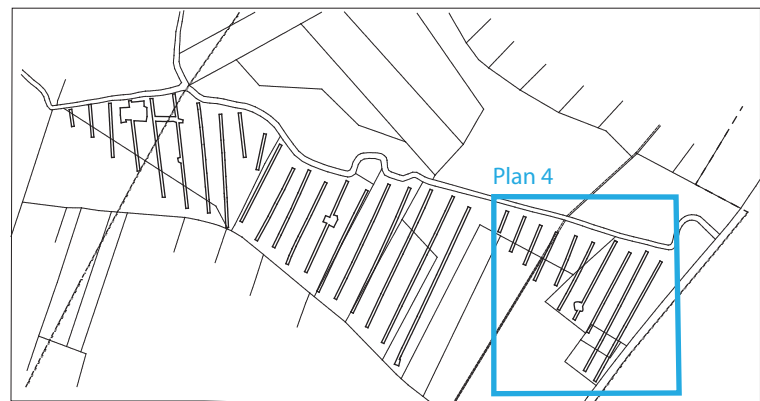
- Perceelsgracht
- Recent (hommelveld?)
- Volle middeleeuwen?
- 17de - 18de eeuw
- Ongedateerd
- Moederbodem - zandleem
- Moederbodem - zand
- Moederbodem - klei
- Perceelsgrenzen
- Wandprofielen
- Coupes
- Verdiepingen



Verg.nr. 2012/014
 Coördinaten in Lambert 72 ⊗
 Hoogtes in m TAW ▲

GROUP
MONUMENT





Archeologisch vooronderzoek Poperinge - Hipshoekbeek 2012

Plan 4: oostelijk deel

- Perceelsgracht
- Vrij recent
- Natuurlijk
- Ongedateerd
- Moederbodem - zand
- Moederbodem - klei
- Perceelsgrenzen
- Wandprofielen
- Coupes
- ^ Verdiepingen

Verg.nr. 2012/014
 Coördinaten in Lambert 72 ⊗
 Hoogtes in m TAW ^

GROUP
MONUMENT